

Økonomisk frihed fører til vækst og velstand

Økonomisk frihed påvirker den økonomiske vækst positivt. Og en høj økonomisk frihed (målt ud fra 1. størrelsen af den offentlige sektor, 2. velfungerende retssystem og håndhævelse af ejendomsret, 3. sundt finansielt system, 4. graden af frihandel samt 5. omfanget af regulering) fører til et højt velstandsniveau. Det er der generel konsensus om i den videnskabelige litteratur. Og samme resultater finder vi, når vi bruger simple plots mellem niveauet af økonomisk frihed og købekraftskorrigeret BNP pr. indbygger eller mellem ændringer i økonomisk frihed og vækst.

Resultaterne har vidtrækkende perspektiver. I en dansk kontekst kan politikker, der systematisk øger den økonomiske frihed, være med til at tackle den vækstudfordring, som Danmark står overfor med forventet lavvækst i OECD's langsigtede prognoser. I den forbindelse er det relevant at mindske omfanget af markedsforvridende regulering af markederne, at reducere marginalbeskatningen (fx ved at fjerne topskatten), at reducere det offentlige forbrug og at mindske omfanget af subsidier og offentlige overførsler, hvilket alt sammen vil øge den økonomiske frihed i Danmark.

Klar samvariation mellem økonomisk frihed og velstand

Økonomisk frihed handler bl.a. om, hvor nemt og attraktivt det er at starte og drive virksomhed.

Videnskabelige økonomiske studier inkluderer derfor ofte mål for økonomisk frihed eller for delelementer af økonomisk frihed, når forskerne forsøger at forklare forskelle i velstand, produktion eller økonomisk vækst. Det er således en underliggende hypotese, at økonomisk frihed fører til sunde økonomiske incitamenter.¹

I 2013-udgaven af Economic Freedom of the World fra Fraser Institute indgår der 42 variabler (med værdier fra 0 til 10) inden for fem områder. De fem områder er:

1. Størrelsen af den offentlige sektor
2. Velfungerende retssystem og håndhævelse af ejendomsret
3. Sundt finansielt system
4. Graden af frihandel
5. Omfanget af regulering

Ser vi på BNP pr. indbygger og den overordnede score på Economic Freedom of the World, finder vi en positiv (eksponentiel)² korrelation med en høj forklaringsgrad, jf. figur 1.³

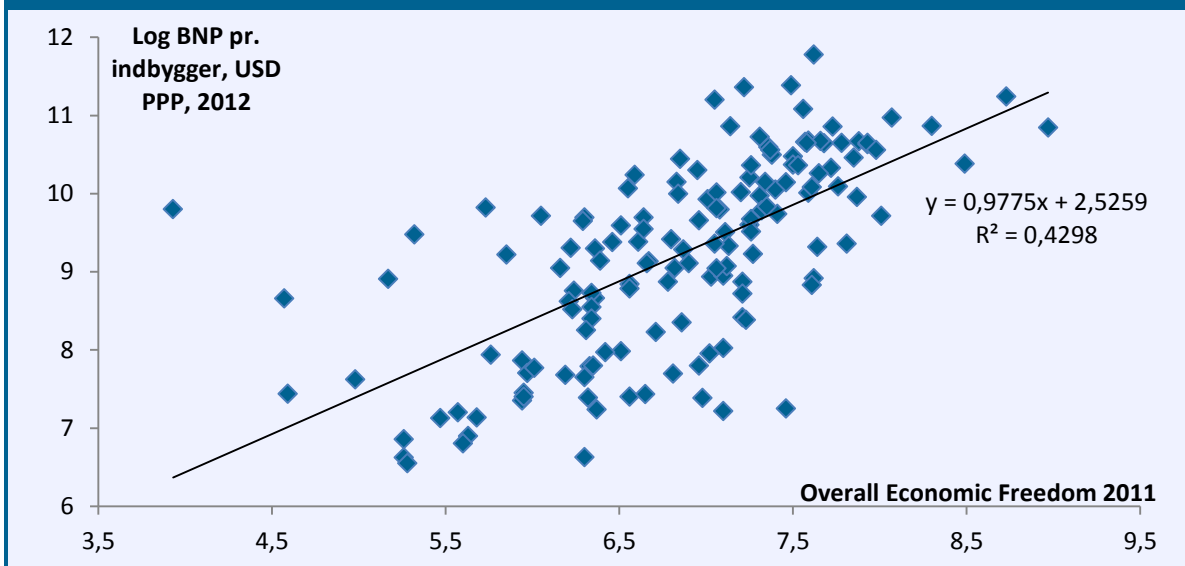
---

¹ Der er også en spirende forskningsinteresse i sammenhængen mellem økonomisk frihed og (højere) investeringer, (mindre) forurening samt (øget) lykke.

² En eksponentiel funktion betyder, at den forklarende variabel (dvs. økonomisk frihed) påvirker den forklarede variabel (dvs. BNP pr. indbygger) eksponentielt. Man kan således forvente større effekt på BNP pr. indbygger af samme stigning i økonomisk frihed, når udgangspunktet i økonomisk frihed er højere.

³ Fjerner man oliestaten Venezuela (yderst til venstre) fra figur 1, så stiger korrelationskoefficienten til 1,09 og forklaringsgraden til 0,49.

Figur 1. Plot mellem BNP pr. indbygger 2012 og EFW 2011

Anm.: Der er brugt PPP-korrigerede USD for BNP pr. indbygger. Alle 149 lande med data for Economic Freedom i 2011 og BNP pr. indbygger i 2012 indgår. Der er en t-værdi på 10,53.

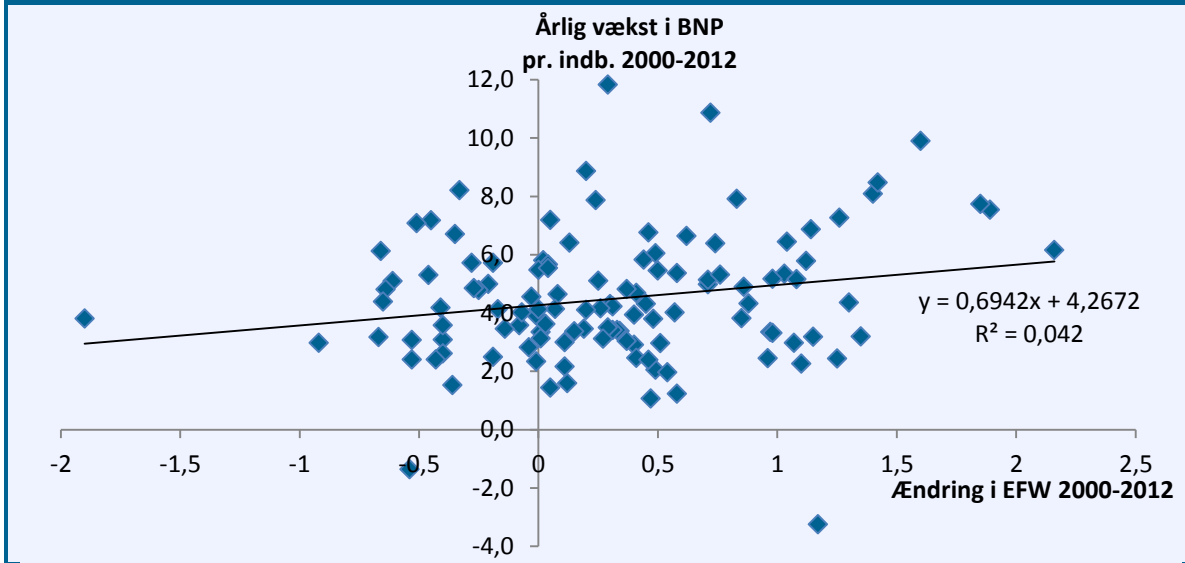
Kilde: CEPOS på baggrund af data fra World Banks World Development Indicators og Economic Freedom of the World Database.

Umiddelbart tyder dette på, at lande med et højt niveau af økonomisk frihed har et højere BNP pr. indbygger end lande med et lavt niveau af økonomisk frihed. Samme øvelse med BNI pr. indbygger viser samme overordnede billede, jf. appendiks.⁴

En anden måde at afdække om økonomisk frihed giver højere produktion og velstand er at se på ændringer. Figur 2 viser en tendens til, at lande, der har øget den økonomiske frihed siden 2000 også har haft højere gennemsnitlige vækstrater siden 2000.

⁴ BNI pr. indbygger er et bedre mål for velstand, fordi det tager højde for nettotransaktioner fra udlandet pga. overførsler af bl.a. renter, udbytte og løn fra udlandet.

Figur 2. Plot mellem Gns. årlig vækst i BNP pr. indbygger 2000-2012 og ændring i EFW 2000-2011

Anm.: Der er brugt PPP-korrigerede USD for BNP pr. indbygger. Alle 119 lande med data for Economic Freedom i hhv. 2000 og 2011 samt BNP pr. indbygger i hhv. 2000 og 2012 indgår. Der er en t-værdi på 2,26.
Kilde: CEPOS på baggrund af data fra World Banks World Development Indicators og Economic Freedom of the World Database.

Ovenstående plots er simple i den forstand, at der ikke er taget højde for andre forhold, der kan påvirke produktionen pr. indbygger i det enkelte land. Der er derfor risiko for, at andre underliggende faktorer som fx forekomsten af naturressourcer påvirker korrelationen mellem de to variabler. Derudover er kausaliteten ikke nødvendigvis entydig. Man kunne principielt set have en situation, hvor velstand og/eller vækst (også) påvirker graden af økonomisk frihed. Der er derfor brug for mere sofistikerede analyser for at undersøge, om der er en signifikant kausaleffekt.

Videnskabelige studier: Økonomisk frihed øger produktion, velstand og vækst

En række videnskabelige studier har således forsøgt at undersøge om graden af økonomisk frihed er med til at påvirke enten velstandsniveauet eller den økonomiske vækst. I disse økonometriske artikler bruger forskerne ofte OLS-estimationer med en række forklarende variable. Blandt de peer reviewed tidsskriftsartikler finder vi fx Gwartney et al. (2004). De Haan, Lundström & Sturm (2006)⁵ giver et godt overblik over den empiriske litteratur til og med 2005. Weede (2006) foretager regressioner, der tester både niveau og ændring i økonomisk frihed samt en række kontrolvariable. Han finder, at begge har en signifikant positiv effekt på vækstraterne.

Selvom OLS-studierne giver overbevisende resultater, er det ikke tilstrækkelig dokumentation for, at økonomisk frihed påvirker økonomisk vækst og velstand. Dertil er der også brug for studier, der målrettet forsøger at fastslå, hvilken vej kausaliteten går. Denne problemstilling er der også forskere, der har undersøgt. Notatet afdækker herefter, om der er studier, der påviser, at det er den økonomiske frihed, der påvirker fx den økonomiske vækst og ikke omvendt.

Gwartney et al. (2006) undersøger investeringer som transitionsmekanisme fra økonomisk frihed til økonomisk vækst.⁶ Forskerne konkluderer bl.a., at økonomisk frihed både fører til et højere niveau af investeringer og et højere afkast pr. investeringsenhed. Det trækker i retning af, at studier, der inkluderer investeringer som en forklarende variabel automatisk vil undervurdere

⁵ De Haan, J., S. Lundström & J.-E. Sturm (2006). Market-oriented institutions and policies and economic growth: A critical survey. *Journal of Economic Surveys*, Vol. 20, Issue 2, pp. 157-191.

⁶ Gwartney, J. D., R. G. Holcombe & R. A. Lawson, Institutions and the Impact of Investment on Growth. *Kyklos*, Vol. 59, No. 2, pp. 255-273

betydningen af økonomisk frihed. Sidst foretages OLS-regressioner med hhv. økonomisk vækst og udvikling i økonomisk frihed i perioden 1990-2000. På den baggrund konkluderer forskerne, at der er en positiv kausalitet fra øget økonomisk frihed til økonomisk vækst, men at dette ikke er tilfældet fra økonomisk vækst til øget økonomisk frihed.

I lighed med ovenstående undersøger Azman-Saini, Baharumshah & Law (2010), om udenlandske direkte investeringer fører til højere vækst. Ved hjælp af generalized method-of-moment system estimator finder forskerne, at en positiv effekt afhænger af, om der er en høj grad af økonomisk frihed i modtagerlandet. Lande med højere økonomisk frihed har dermed glæde af udenlandske direkte investeringer fra multinationale selskaber.

Faría & Montesinos (2009) undersøger kausalforholdet mellem velstand og økonomisk frihed samt vækst og økonomisk frihed og konkluderer, at kausaliteten går fra økonomisk frihed til hhv. vækst og velstand.

The question we want to answer is: Does the component of the EFW explained by the instrumental variables and other potential exogenous variables predict cross-country differences in growth rates and the logarithm of GDP per capita? If that is the case, given that EFW is endogenous, then advice on improving the quality of policies and institutions for a given country based on EFW is further warranted.

Our findings strongly suggest that EFW impacts growth and income per capita positively and the results are economically and statistically significant when using latitude, ethno linguistic fractionalization, settler mortality rates and legal origin as instruments for EFW.

Faría, H. J. & H. M. Montesinos (2009)⁷

Forskernes resultater tyder på væsentlige væksteffekter af øget økonomisk frihed. Columbia bruges som regneeksempel, hvor en forbedring i økonomisk frihed, svarende til godt en standardafvigelse (så landet kommer på niveau med Frankrig), ville have tredoblet den årlige vækstrate fra ca. 1 pct. til ca. 3 pct. i perioden 1980-2000. Det ville i givet fald have været blandt de højeste vækstrater i Latinamerika i denne periode.

I "The effect of economic freedom on growth revisited: New evidence on causality from a panel of countries 1970-1999"⁸ bruger Justesen en række Granger causality test for at afdække, hvilken retning kausaliteten mellem økonomisk frihed og vækst går. Resultaterne viser, at dele af økonomisk frihed påvirker økonomisk vækst, mens kausaliteten fra vækst til økonomisk er svagt underbygget empirisk.

Hvad angår kausaliteten mellem økonomisk frihed og vækst, har en række andre studier brugt Hausmans test for at undersøge, om økonomisk frihed kan være en endogen variabel, der påvirkes af vækst. Dette lader ikke til at være tilfældet.⁹

Der er ydermere studier, der undersøger, om der er en signifikant kausaleffekt fra ændringer i økonomisk frihed til økonomisk vækst. Ifølge Gurgul & Lach (2011) er dette fx tilfældet for de nye østeuropæiske EU-lande i transitionsperioden 2000-2009.¹⁰

Samlet set synes der således at være en overordnet konsensus i den videnskabelige litteratur om at økonomisk frihed - både i form af niveau og i ændringer - påvirker den økonomiske vækst positivt.

⁷ Faría, H. J. & H. M. Montesinos (2009). Does economic freedom cause prosperity? An IV approach. Public Choice, Volume 141, Issue 1-2, pp 103-127.

⁸ Justesen, M. (2008). The effect of economic freedom on growth revisited: New evidence on causality from a panel of countries 1970-1999, European Journal of Political Economy, vol. 24, Issue 3, pp. 642-660.

⁹ Se fx Sturm, J. E. & De Haan, J. (2001). How robust is the relationship between economic freedom and economic growth? Applied Economics, vol. 33, pp 839-844 samt Carlsson, E. & Lundstrom, S. (2002). Economic freedom and growth: decomposing the effects. Public Choice, vol. 112, pp 335-344.

¹⁰ Gurgul, H. and Lach, L. (2011): The Nexus between Improvements in Economic Freedom and Growth: Evidence from CEE Countries in Transition. Published in: Central European Journal of Economic Modelling and Econometrics, Vol. 3, pp. 133-168.

Klare politiske perspektiver i øget økonomisk frihed

Det forholdsvis entydige budskab fra den internationale forskning i økonomisk friheds påvirkning af investeringer, vækst og velstand giver anledning til at give området større politisk bevågenhed.

I en dansk kontekst kan politikker, der systematisk øger den økonomiske frihed, være med til at tackle den vækstudfordring, som Danmark står overfor med forventet lavvækst i OECD's langsigtede prognoser. I den forbindelse er størrelsen på den offentlige sektor det hovedområde, der trækker Danmark mest ned. Danmark opnår en klart lavere score på dette område end på de fire andre områder.¹¹ Hvis Danmark skal rykke væsentligt op på det overordnede indeks for økonomisk frihed (for at indfri mål om højere vækst og velstand), vil det derfor være nødvendigt med politiske tiltag, der forbedrer scoren på 'Størrelsen af den offentlige sektor'. Det kan ske ved at reducere marginalbeskatningen (fx ved at fjerne topskatten), reducere det offentlige forbrug og mindske omfanget af subsidier og offentlige overførsler.

I forhold til fx omfanget af offentligt forbrug er der dog en betydelig uenighed om effekterne på vækst. Det skyldes måske ikke mindst, at det offentlige forbrug indgår som en del af BNP i nationalregnskabet som identitet, hvorved et øget offentligt forbrug alt andet lige fører til et øget BNP. Spørgsmålet er blot om denne 'alt andet lige'-betragtning holder, når man (i sidste ende) skal finansiere det offentlige forbrug gennem (forvridende) beskatning. Desuden gælder identiteten kun inden for det enkelte år. Det kan derfor være relevant at supplere den ovenstående analyse af effekterne af de overordnede indeks for økonomisk frihed med resultater fra økonomiske studier, der specifikt ser på effekterne af en stor offentlig sektor.

Et af de mest citerede meta-studier er Nijkamp & Poot (2004)¹², som inkluderer 93 videnskabelige studier publiceret 1983-98 for at vurdere, om det er korrekt, at offentlige udgifter øger væksten. Generelt set kan studiet *ikke* bekræfte dette. Forfatterne bemærker desuden, at artiklerne fra de mest respekterede tidsskrifter giver mindre støtte til offentlige udgifters vækstskabende effekter end artikler fra de lavest rangerede tidsskrifter. Siden har Reed & Sidek¹³ gentaget studiet, og de bekræfter de overordnede konklusioner. Et meget væsentligt studie af Barro (1991)¹⁴ viser en negativ effekt på vækst af det offentlige forbrugs andel af BNP. Nyere studier som fx Bergh & Henrekson (2011) ser specifikt på rige lande, hvor det konkluderes, at højere offentlige udgifter i rige lande reducerer væksten signifikant. En forhøjelse af skatte- og udgiftstrykket med 10 pct. af BNP vil reducere den årlige vækst med ½-1 pct.

"The most recent studies find a significant negative correlation: an increase in government size by 10 percentage points is associated with a 0.5% to 1% lower annual growth rate."

Bergh, A. & M. Henrekson (2011)¹⁵

Dertil kan anføres, at Danmark på offentlige udgifters andel af BNP ligger blandt toppen selv blandt rige lande. Givet at loven om faldende marginalnytte også gælder for offentlige udgifter, og at skatters skadevirkninger stiger med skatteniveauet, vil det derfor trække i retning af, at det danske niveau af offentligt forbrug (og de medfølgende skatter) hæmmer økonomisk udvikling mere end gennemsnitligt for lande.

¹¹ På 'Størrelsen af den offentlige sektor' opnåede Danmark en score på 4,3 point af 10 i Economic Freedom of the World 2013, mens de øvrige fire områder lå på hhv. 8,2; 8,3; 8,4 og 9,7.

¹² Nijkamp, P. & J. Poot (2004). Meta-analysis of the effect of fiscal policies on long-run growth, European Journal of Political Economy, vol. 20, issue 1, pp. 91-124.

¹³ Reed, W.R & N. Sidek (2013). Replication of: "Meta-analysis of the effect of fiscal policies on long-run growth (European Journal of Political Economy, 2004)", Working Paper no. 33. <http://www.econ.canterbury.ac.nz/RePEc/cbt/econwp/1333.pdf>

¹⁴ Barro, R.J. (1991). Economic Growth in a Cross Section of Countries, The Quarterly Journal of Economics, vol. 106, No 2 pp. 407-443.

¹⁵ Bergh, A. & M. Henrekson (2011). Government Size and Growth: A Survey and Interpretation of the Evidence, Journal of Economic Surveys, vol. 25, Issue 5, pp. 872-897.

Dette bekræftes i et stort OECD-studie fra 2004, hvor man bemærker, at en stor offentlig sektor kan hæmme væksten. Et af hovedkonklusionerne i studiet lyder:

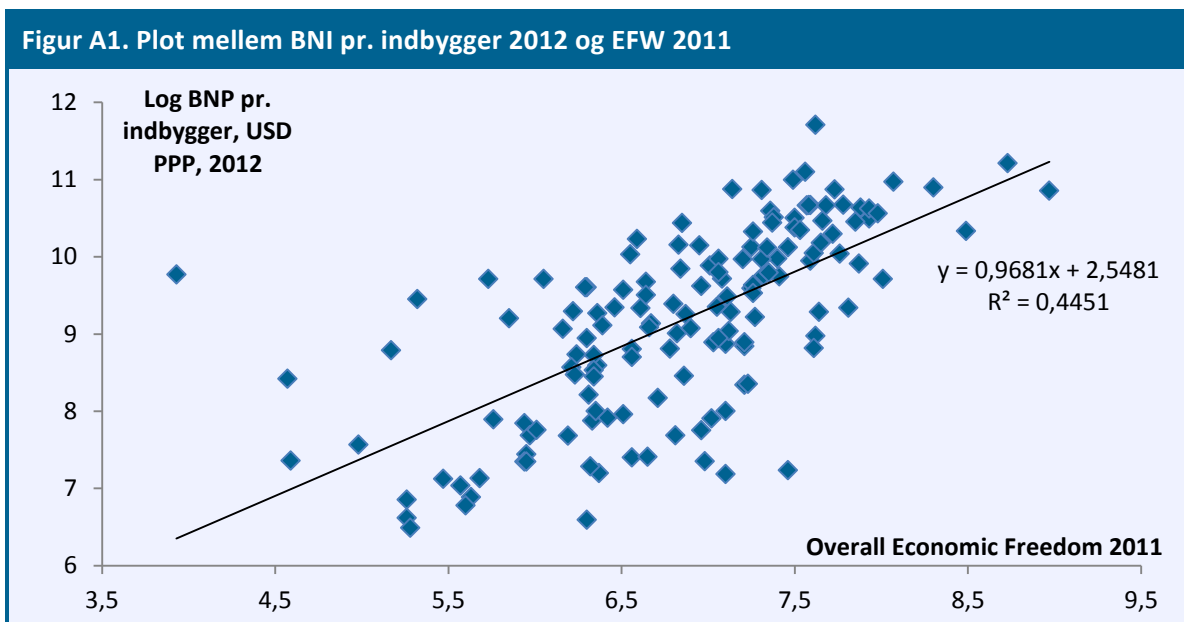
"Empirical evidence lends some support to the notion that the overall size of government in the economy may reach levels that hinder growth"

OECD (2004) Understanding Economic Growth

Der er dog også andre områder end 'Størrelsen af den offentlige sektor', hvor det er muligt at øge den økonomiske frihed. Det gælder fx inden for reguleringen af arbejdsmarkedet. Også på graden af frihandel er der forbedringsmuligheder, hvoraf en del dog er EU-baserede barrierer.

På samme måde vil det være relevant i udviklingsbistanden at insistere på, at landene sætter fokus på at styrke borgernes økonomiske frihed og fx nedbryder handelsbegrænsninger. En højere grad af økonomisk frihed vil øge væksten og velstanden i udviklingslande, så de med tiden bliver selvhjulpne og uafhængige af bistand.

Appendiks

Anm.: Der er brugt PPP-korrigerede USD for BNI pr. indbygger. Alle 147 lande med data for Economic Freedom i 2011 og BNI pr. indbygger i 2012 indgår.

Kilde: CEPOS på baggrund af data fra World Banks World Development Indicators og Economic Freedom of the World Database.